

Enheten för människa och omgivning
Ulla Rosenius, 010-730 90 00
arbetsmiljoverket@av.se

Boverket
remiss@boverket.se

Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader

Arbetsmiljöverkets synpunkter och ställningstaganden

Bra brandskydd och möjlighet att utrymma är nödvändiga förutsättningar för en god och säker arbetsmiljö. Denna författning är därför ytterst viktig, både till sitt sakinnehåll och att den är enkel att förstå, så att byggnader uppförs i enlighet med reglerna. De nu gällande reglerna om brandskydd och utrymning i BBR är snåriga och svåra att förstå, det är inte självklart var man kan hitta olika bestämmelser. Detta författningsförslag är mer logiskt och konsekvent uppbyggt, och vi ser positivt på utvecklingen mot funktionskrav där detaljkrav inte är nödvändiga. Vi ser också mycket positivt på det stärkta skyddet för personer med funktionsnedsättning, så att även andra lokaler än publika lokaler ska kunna utrymmas. Det nya kravet att det ska vara möjligt att förflytta sig till en annan brandcell är i praktiken väldigt likt Arbetsmiljöverkets krav på tillfälliga utrymningsplatser.

Arbetsmiljöverket finner det mycket positivt att Boverket föreslår en ändring i kraven på utrymning i skolor, framför allt för små barn, dels så att barn inte alltid kan förväntas ha god lokalkännedom, dels så att utrymning genom fönster upp till 2,0 meter över mark inte längre accepteras, vilket inte var lämpligt vare sig för små barn eller för personer med funktionsnedsättning. Dessa ändringar gör att reglerna stämmer bättre överens med Arbetsmiljöverkets regler. Vi vill dock lämna följande synpunkter.

Generellt

Vissa krav är mycket generellt formulerade och kräver att man läser författningskommentarerna för att de ska förstås. Vidare är vissa centrala begrepp inte definierade, och man måste söka förklaring till vad som avses antingen i författningskommentarerna eller i avsnitt 5.7 i beskrivningen av förslaget. Vi anser att föreskrifter så långt det är möjligt ska gå att förstå och använda utan att man behöver läsa andra dokument, och önskar därför fler

definitioner och allmänna råd. I de fall ytterligare information behövs, till exempel det som tidigare stått i allmänna råd, är det viktigt att informationen är lätt tillgänglig i vägledningsmaterial. Om reglerna inte följs för att de är svåra att förstå ser Arbetsmiljöverket en risk för att byggnader med brister i arbetsmiljön kommer att uppföras.

Standarder

Det finns ett fåtal hänvisningar till standarder i de allmänna råden. Flera av de hänvisningar som görs motiveras med att det anses att det är viktigt att följa dessa standarder och att utrymmet för innovation är begränsat. Motiveringen tyder på att det snarast är krav att följa standarderna. Finns till exempel andra sätt att garantera att de installationer som räddningstjänsten behöver använda fungerar som avsett än att följa de standarder som man hänvisar till? Har Boverket övervägt att istället hänvisa till sådana standarder i föreskriftstext?

Synpunkter på vissa avsnitt

1 kap.

Vi välkomnar tydliggörandet av byggherrens ansvar och de tydligare reglerna om riskbedömning, kontroll och dokumentation i 1 kap. I det fall det gäller projektering och uppförande av arbetsplatser överlappar det till viss del Arbetsmiljöverkets regler, men vi ser inga motsättningar.

Definitioner

Begreppet utrymningsväg har på de flesta ställen delats upp i begreppen utrymningsdörr och utrymningspassage. Eftersom ordet utrymningsväg ändå används på flera ställen i författningsförslaget på det sätt som beskrivs i avsnitt 5.7.4 och dessutom är ett vedertaget begrepp vore det lämpligt att definiera även det. I Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om utformning av arbetsplatser har vi ändrat vår definition av utrymningsväg till samma definition som finns i BBR 5:247 för att få bättre överensstämmelse mellan Boverkets och Arbetsmiljöverkets regler. Vi ser därför gärna att Boverket behåller den nuvarande betydelsen av ordet utrymningsväg även om ni inför begreppen utrymningsdörr och utrymningspassage.

Byggprodukter och material

Enligt 7 § ska andra byggprodukter än byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper provas eller bedömas genom annan vedertagen metod. Byggprodukter köps upp där det är billigast och kan komma från hela världen. För att undvika att undermåliga produkter används, vilket i förlängningen kan skapa ohälsosam arbetsmiljö och andra problem, är det viktigt att det finns vägledning hur en sådan provning eller bedömning kan göras.

Vi undrar också varför det inte är samma krav på kontroll av byggprodukter i 18 § som gäller ändring av byggnader som det är i 7 §.

Projektering

Det är oklart vilket arbete som avses i 8 § punkt 2, projekteringen, byggnadsarbetet eller arbete i den färdiga byggnaden. Enligt författningskommentarerna är syftet att föreskrifterna i författningen ska kunna uppfyllas, vilket antagligen ska tolkas som att den färdiga byggnaden ska uppfylla föreskriftskraven. Om det är så behöver det förtydligas i föreskriftstexten.

9 § är ett tydligt och bra krav på att projekteringen ska dokumenteras. Det vore önskvärt att det också ställdes krav på vem som ansvarar för att dokumentationen bevaras. Arbetsmiljöverket ställer krav på byggherren att låta upprätta en dokumentation som beskriver byggnadsverkets konstruktion och utformning samt de byggprodukter som använts, allt i den omfattning som är av betydelse för säkerhet och hälsa vid arbete med drift, underhåll, reparation, ändring och rivning. Om byggnadsverket byter ägare ska dokumentationen överlåtas till den nya ägaren.

Analytisk dimensionering

Arbetsmiljöverket uppfattar att remissen innebär att BBRAD ersätts med en hänvisning i allmänt råd till den tekniska specifikationen SIS/TS 24837. Den tekniska specifikationen är dock vid tidpunkten för Arbetsmiljöverkets remissvar inte fastställd. I och med att den tekniska specifikationen inte är fastställd och innehållet därmed inte kan förutses kan Arbetsmiljöverket inte yttra sig över förslaget i denna del.

Arbetsmiljöverket utgår från att den tekniska specifikationen kommer att vara fastställd vid tidpunkten för Boverkets beslut om nya föreskrifter och allmänna råd eftersom innehållet i det allmänna rådet som meddelas annars är oklart.

Ändring av byggnad

Bra att krav på riskbedömning ska göras vid avsteg. Vem ansvarar för att riskbedömningen bevaras?

2 kap

Byggnadsklasser

Det är inte logiskt att just entresolplan inte ska räknas in i antalet plan vid bestämningen av vilken byggnadsklass en byggnad ska räknas till. I 8 § anges till exempel att upp till 500 kvadratmeter i en industri och 200 kvadratmeter i övriga verksamheter inte behöver räknas som plan om det är entresoler som är mindre än 50% av underliggande plan. Det är stora ytor och många personer,

arbetstagare och andra, kan vistas där, det finns ingen anledning att just det faktum att det är entresolplan ska påverka vilka krav som ställs på byggnaden.

Verksamhetsklasser

Indelningen i verksamhetsklasser bestäms bland annat av om de personer som vistas i ett utrymme har förutsättningar att själva sätta sig i säkerhet. Om det finns tillgängliga utrymningsvägar har personer med nedsatt rörelseförmåga förutsättningar att sätta sig själva i säkerhet. Finns utrymningsplatser kan de sätta sig tillfälligt i säkerhet. Finns inget av detta kan personer med nedsatt rörelseförmåga inte sätta sig själva i säkerhet. Anser Boverket att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga har förutsättningar att sätta sig själva i säkerhet? Om full rörelse- och orienteringsförmåga är en förutsättning för att kunna sätta sig själv i säkerhet, borde verksamhetsklasserna istället bestämmas av om *de flesta* har förutsättningar att sätta sig själva i säkerhet, eftersom man kan anta att det inom samtliga verksamhetsklasser kan komma att vistas personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Belysning för utrymning

Olika användning av ord som reservbelysning, nödbelysning och utrymningsbelysning förekommer i olika regelverk och standarder. 27 § avser den allmänbelysning som behövs för utrymning. Vi föreslår en ändring från "allmänbelysning" till "belysning för utrymning" eller "allmänbelysning för utrymning". Enbart allmänbelysning är ett mycket vidare begrepp som används i många andra sammanhang än utrymning. Vi föreslår också en ändring i 28 § från "nödbelysning" till "nödbelysning för utrymning". "Nödbelysning" kan enligt arbetsmiljölagstiftningen behövas för annat än utrymning. Även enligt standarden SS-EN 1838 Belysning – Nödbelysning, kan nödbelysning vara något som behövs för att kunna stanna kvar i en lokal vid strömbortfall. Med de föreslagna ändringarna skulle Boverket och Arbetsmiljöverket använda mer likartade begrepp.

Trapphus Tr1 och Tr2

Det är svårt att förstå definitionerna av Tr1 och Tr2, antagligen för att vad som gäller för utrymmen i översta planet där ett fåtal personer vistas tillfälligt behandlas olika – i 47 § ingår det i 1, medan det hängs på som ett undantag i 48 §. Finns någon anledning till det? Vidare är det svårt att förstå varför 48 § 2 gäller andra utrymmen än de som nämns i 1, utrymningspassager och tillträdesvägar. Utrymningspassager och tillträdesvägar nämns inte i 1 och torde därför ingå i andra utrymmen än de som nämns i 1. Finns någon anledning till att utrymningspassager och tillträdesvägar nämns separat?

4 kap.

Uppkomst av brand, funktionskrav

Funktionskravet i 1 § borde också nämna att hänsyn ska tas till tänkt användning. Det är rimligt att anta att vissa verksamheter kan innehålla sådana moment eller kräva sådan utrustning att det är något som man behöver ta hänsyn till vid utformningen. Fast installerad utrustning tillkommer ofta i efterhand, och man behöver känna till vilken verksamhet som kommer att bedrivas för att kunna förutse vilken.

Rensning och inspektion

Sotning sker allt oftare inifrån, en utveckling vi ser positivt på då det innebär ett både renare och säkrare arbete än sotning från tak, och vi ser gärna att nya byggnader utförs så sotning kan ske inifrån. Det ställer dock krav på att det finns tillräckligt utrymme och på kanalernas utformning. Ett sådant krav kanske skulle passa bättre i någon annan författning, till exempel föreskrifterna om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö, men vi vill ändå framföra det i samband med 26 § i detta författningsförslag.

7 kap.

Funktionskrav

I 1 § behöver särskild hänsyn vid utformningen också tas till människors förutsättningar, till exempel vilken förmåga de har att själva orientera sig och förflytta sig och om de kan antas vara vakna.

Utrymningsdörrar

Är det skrivfel i 11 §? Ska det stå att utrymningsdörrar "får" ersättas av alternativ utrymningsdörr? Om det ska stå "ska" behövs en förklaring.

Enligt 12 § 8 godtas en utrymningsdörr där ett fåtal personer vistas vid enstaka tillfällen. Enligt författningskommentaren och avsnitt 5.7.11 innefattar det bland annat vissa teknik- och serviceutrymmen. Sådana utrymmen är ibland arbetsplatser där någon kan uppehålla sig en längre tid för att utföra arbete. Sådana utrymmen är dessutom ofta så belägna att det kan vara svårt att upptäcka en brand tidigt. Det är därför viktigt att utrymningssäkerheten blir tillfredsställande även i dessa utrymmen. Enligt våra föreskrifter om arbetsplatsens utformning, AFS 2020:1, ska det normalt finnas två av varandra oberoende utrymningsvägar. Vi anser att det behövs två utrymningsvägar om inte säkerheten kan garanteras på annat sätt, till exempel brandlarm för tidig detektering och korta utrymningsavstånd.

Vi anser också att kravet på överblickbarhet bör finnas kvar. Enligt författningskommentaren regleras detta genom kraven på avstånd i sammanfallande utrymningsvägar i 18 §. Vi menar att överblickbarhet inte bara handlar om avstånd, utan även om de förutsättningar man har att orientera sig i

en lokal, och att den nu gällande bestämmelsen i BBR därför inte täcks in av 18 § i förslaget.

14 § gäller verksamhetsklass 3A, det vill säga bostäder, men då även bostäder ofta utgör arbetsplats, både för dem som arbetar distans och för dem som arbetar i någon annans hem som exempelvis hemtjänstpersonal och hemsjukvård, lämnar vi synpunkter även på denna bestämmelse.

Arbetsmiljöverket anser inte att det är acceptabelt att utrymma genom att hoppa från ett fönster med underkant 5,0 meter över mark. De flesta överlever ett fall på fem meter, men risken att skada sig allvarligt är stor. Enligt författningskommentaren ska utrymningsvägen leda till en säker plats just på grund av att risken att skada sig kan begränsa personernas förmåga att förflytta sig bort från byggnaden. Om någon blir så pass skadad att hen inte kan förflytta sig bort från byggnaden finns också stor risk att hen inte kan flytta sig innan nästa person hoppar, vilket förstås medför en ännu större risk för allvarliga skador.

Avstånd för utrymning

18 § anger största tillåtna avstånd i sammanfallande väg för utrymning. Resonemanget att risken för instängning inte ökar jämfört med de största tillåtna avstånden i BBR då det bara finns en utrymningsväg är rimligt, eftersom risken för instängning är viktigare än det faktiska avståndet. I verksamhetsklass 1 godtas till exempel 30 meter om det bara behövs en utrymningsväg, i författningsförslaget godtas i samma verksamhetsklass 30 meter sammanfallande utrymnings, alltså samma risk för instängning, sedan när utrymningsvägarna delats upp får man förflytta sig ytterligare 15 meter vilket antagligen inte gör någon skillnad för utrymningssäkerheten eftersom man då har möjlighet att välja en väg som inte är blockerad. Vad som inte framgår av konsekvensutredningen är att det man jämför med, situationer då det räcker med en utrymningsväg, i BBR är förknippat med andra villkor, som personantal, överblickbarhet och markplan. I författningsförslaget finns inte dessa villkor. När det gäller de situationer då det räcker med en utrymningsväg ökar dessutom risken för instängning i och med att största tillåtna utrymningsavstånd ökar. Som exempel ökar tillåtna utrymningsavståndet i verksamhetsklass 1 från 30 till 45 meter. Detta nämns inte alls i konsekvensutredningen.

Varför behöver inte avståndet i 20 § minskas vid nivåskillnader i lokaler där ett fåtal personer vistas tillfälligt? För de personer som trots allt vistas där, det kan till exempel vara servicepersonal eller reparatörer, är inte det acceptabla utrymningsavståndet beroende av att de är få och är där tillfälligt. Vi föreslår att detta undantag stryks.

Utrymningsplats

Som vi påpekat tidigare ser vi inte det tekniska bytet att utrymningsplats inte behövs då en lokal är sprinklad som befogat. Tiden man har på sig att utrymma blir visserligen längre genom vattensprinkling, men med detta resonemang skulle man i så fall inte behöva någon utrymningsväg alls. Om man behöver utrymningsväg behöver man också någon form av tillfällig utrymningsplats om utrymningsvägen inte är tillgänglig.

Arbetsmiljöverket ser mycket positivt på den nya bestämmelsen i 29 §, då den förbättrar möjligheterna till utrymning för personer med funktionsnedsättning. Boverkets och Arbetsmiljöverkets regelverk blir genom detta mer samstämmiga, då den föreslagna paragrafen mycket liknar Arbetsmiljöverkets bestämmelse om tillfällig utrymningsplats. Som vi påpekar ovan anser vi dock inte att vattensprinkler helt kan ersätta möjligheten att utrymma för personer med funktionsnedsättning.

Beslutande

Beslutet har fattats av generaldirektören Erna Zelmin. I den slutliga handläggningen har även enhetschefen Christina Jonsson och handläggaren Fredrik Haux deltagit. Föredragande har varit handläggaren Ulla Rosenius.

Erna Zelmin

Ulla Rosenius